

Пело Михайлов (*България, Пловдив*)

ДОБРИЧКИЯТ КРАЕВЕД И ОНОМАСТ ГЕОРГИ ТОПАЛОВ НА 80 ГОДИНИ!

Добрничкият краевед и ономаст Георги Топалов навърши 80 години. Автор е на десет книги и над 400 статии по животновъдство и краезнание в централния и местния печат. С три от книгите си оставя ярка следа в българската ономастика.

Георги Иванов Топалов е роден на 21 януари 1932 г. в с. Долно Чамурлий, Тулчанско, в днешна Румъния. През 1940 г., когато по силата на Крайовската спогодба Южна Добруджа е върната на България, семейството му – родители, три сестри, той и възрастна баба, се заселва в с. Сираково, общ. Генерал Тошево. В него е имало 30 къщи, от които 9 са на местни хора, а останалите са изградени от бежанците. Заради преселването от Румъния и първата година в Сираково, Георги губи две години в училище и едва на десетгодишна възраст успява да получи свидетелство за завършено първо отделение. През 1946 година семейството на Топалов се премества в с. Спасово, тъй като там са повечето от роднините им и условията за живот и труд са по-добри. Топалов учи в местната прогимназия, а през 1952 г. завършва гимназията в Каварна. След това се записва в Селскостопанската академия в София. Когато я завършва през 1957 година, тя вече се казва Висш селскостопански институт „Георги Димитров”. Топалов се дипломира в специалност „Зоотехника (животновъдство)”, чийто днешен модерен еквивалент се нарича „Зооинженерство”. От следването най-ярък спомен у него оставя проф. Кирил Братанов. В студентската си книжка Георги има автограф от писателя Димитър Димов, който през 1953 година като професор му чете лекции по „Хистология на домашните животни”.

В продължение на 35 години Георги Топалов работи като зооинженер в Балчик, с. Белгун и Толбухин. От 1963 г. се установява за постоянно в гр. Толбухин (от 1990 г. Добрич). Пенсионира се през 1992 година. Семеен е, има двама сина и трима внуци.

Интересите на Георги Топалов към ономастиката на Добруджанския край датират от 70-те години на миналия век. Най-значимият му труд по тази проблематика е „**Речник на селищните наименования в Добричка област**”, чието първо издание излиза през 2005 г. В книгата са представени имената на всички селища в Добричка област. Предишните и сегашното название на всяко населено място са разгледани в една речникова статия. В нея са изброени и вариантите, под които авторът открива селищата в стари турски документи, посочват се нормативните актове – закони, укази и заповеди, с които населените места са преименувани. Топалов прави опит за етимология както на старите, обикновено турски имена, така и на новите. Той дори тълкува и личните имена, ако ойконимите водят началото си от тях. Правилно е решението на автора всички предишни имена да бъдат изведени в препратки, сочещи към основната речникова статия.

През 2011 г. излезе от печат второто издание на речника. В българската ономастика са ми познати само две книги, които имат повече от едно издание. И двете са в областта на антропонимията – „Български именник” на Йордан Заимов¹ и „Имената на българите” на Недялка Иванова и Пенка Радева².

Така Георги Топалов става първият топонимист, чиято книга има второ издание. Причината за това обаче не е изчерпването на тиража. В личен разговор Топалов призна, че е разбрал къде е допуснал грешки и сам е побързал да ги поправи. Във второто издание са добавени около 200 румънски наименования на селищата, които (вероятно съзнателно) са изпуснати в първото, взети са под внимание бележките от единствената рецензия от Веселин Н. Иванов³, излязла за речника, други препоръки, които авторът е получил, подобрени са цитирането и научният апарат. Включени са и допълнително издирените предложения за нови имена на селищата, направени през 1910 година, както и заповед на минис-

търа на народното просвещение от 1942 г., коригираща няколко грешки, допуснати по-рано през същата година при масовото преименуване на селища и други географски обекти в Добруджа.

За съжаление и в двете издания на книгата не са означени ударенията на ойконимите, но това по-скоро е пропуск на издателя.

Втората книга, с която Топалов бележи принос в ойконимията и краезнанието, е **„Изчезнали селища от Добричка област през XIX и XX век”**. Тя също има две издания. В нея Топалов разглежда всички селища, съществували около Руско-турската освободителна война (1877–78) и по време на Третата българска държава, които по различни причини вече са заличени. Статиите за отделните селища съдържат сведения за местоположението, история на заселването, административната организация и селищния статут, поминъка на населението, учебното дело, отделни родове и фамилии, живели в тях, подробна библиография. Една точка от статията за всяко от селищата е наречена *„Наименование”*. Там Топалов подробно разглежда имената на изчезналите села и дава своето мнение за тяхната етимология.

Изчерпването на първия тираж е продиктувало второто издание на книгата. Но в него са внесени и поправки, а също така е допълнено и с информация за две нови селища – с. Мустафа бейлер и с. Ашам махле (Мокан махле).

С още една книга – **„Кратка енциклопедия на родословията и фамилните имена на българите от Спасовски район, Добричко (1817–1992)”**, Георги Топалов оставя следа, този път в българската антропонимия. В книгата подробно са описани родословията на 222 рода, водещи началото си от селата Александър Стамболийски, Бежаново, Вичово, Крушово (1959 слято със Сираково), Малки Качамак (изселено по време на Руско-турската война /1877–78/), Предел (1958 заличено), Рогозина, Сираково, Спасово, Сърнино, дн. в общ. Генерал Тошево.

Навсякъде Топалов пояснява по какъв начин са възникнали родовите имена или прякори. Например Бравови получили прякора си заради дядо Георго Янков, който по повод и без повод

употребявал италианската дума *браво*; родовото име Кудеви е по дядо Кудю Георгиев, чието ЛИ идва от глагола *кудя* 'пъдя, прогонвам'; Терликови получили прякора си, защото ходели обути с терлици както по двора, така и на хорото.

Книгата е забележителна и с друго. След излизането ѝ от печат, само за две години (1994–1995) за нея в местния и централния печат са публикувани девет отзива и рецензии.

Освен книгите и големия брой статии по животновъдство, история, краезнание, ономастика и други области на познанието, Георги Топалов е оставил *на ползу роду* и огромен личен архивен фонд. Той се съхранява в Териториален архив – Добрич като ф. № 1359, има 8 описа и съдържа 1479 архивни единици.

С Георги Топалов съм се виждал два пъти в Добрич, като всеки от тях е документиран с автограф в притежаваните от мен негови книги. Познанството ни поддържахме и с чести телефонни разговори. При два-три от тях го поздравих с: *Привет на най-големия добрички краевед!*

Той всеки път ми отговаряше: – *Млади приятелю, не съм чак толкова голям!*

Тъй като пък моето любопитството винаги е голямо, затова го попитах кои от добричките краеведи приема за по-добри от него! Оказаха се петима: Атанас Пеев, Георги Казанджиев и вече покойните Любен Бешков, Данаил Бекаров и Йордан Дачев. Скромността, демонстрирана от Топалов, е присъща само на духовно извисени хора!

Хвала и чест на автора и човека Георги Топалов!

И на здраве!

БИБЛИОГРАФИЯ НА ГЕОРГИ ИВАНОВ ТОПАЛОВ (1932)⁴

КНИГИ

1. Седемдесет и пет години животновъдни изложби в Толбухински окръг (1896–1971). Толбухин, [ОНС], 1971. 143 с.

2. Из миналото на село Белгун, Толбухинско. [Краеведски очерк]. С., Отеч. фронт, 1972. 188 с., 12 л. ил.

3. История на просветното дело в село Спасово и Спасовски район [Толбухинско]. Толбухин, 1983. 78 с.

4. Кратка енциклопедия на родословията и фамилните имена на българите от Спасовски район, Добричко (1817–1992). Добрич, Людмил Бешков, 1994. 212 с. (Библ. Добруджа, № 6).

5. История на съобщенията в Добричкия край. С., Импулс, 1995. 222 с., 9 л. ил.

6. Изчезнали селища от Добричка област през XIX–XX век.

1. изд. Добрич, [изд. авт.], 2001, 504 с.

2. прераб. и доп. изд. Добрич, [изд. авт.], 2009, 504 с.

7. Речник на селищните наименования в Добричка област.

1. изд. Добрич, Матадор, 2005. 592 с.; 20 см.

2. доп. и прераб. изд. Добрич, Матадор 74, 2011. 312 с.; 29 см.

8. История на рода Спасови от село Спасово [Добричко]. Добрич, Матадор 74, 2008. 212 с.

9. Сродници на Стефан Караджа от Добричка област. Има ли ги днес, кои са и къде се намират. Добрич, Матадор 74, 2010. 184 с.

10. Българите от село Еникьой (Михаил Когълничану), Тулчанско, минало и настояще. Добрич, Матадор 74, 2011. 160 с.

СТАТИИ ПО ОНОМАСТИКА

11. Имена на селища в окръга, свързани с домашни животни и птици. – *Добрудж. трибуна (Толбухин)*, № 5, 12 ян. 1978.

12. Имена на селища в окръга, свързани с дивечовото стопанство. – *Добрудж. трибуна (Толбухин)*, № 55, 11 май 1978.

13. Наименованията на селищата в Белгунска община през вековете. (Из миналото на родния край). – *Добрудж. трибуна (Толбухин)*, № 93, 10 авг. 1978; № 94, 12 авг. 1978.

14. Произход и значение на името Белгун. – *Факел (Каварна)*, № 19, 28 окт. 1981.

Същото и в: *Добрудж. трибуна (Толбухин)*, № 108, 16 септ. 1982.

15. Имена на селища, свързани с пчеларството [в Толбухински окръг]. – *Добрудж. трибуна (Толбухин)*, № 79, 8 юли 1982.

16. Какво означава името на село Ваклино? (Родолюбие). – *Добрудж. трибуна (Толбухин)*, № 12, 29 ян. 1987.

17. Името на с. Ваклино. – *Дружба (Шабла)*, № 8, 27 апр. 1987.

18. Кой е патронът на село Поручик Чунчево. (Из миналото на родния край). – *Факел (Каварна)*, № 25, 29 юни 1989; № 26, 6 юли 1989.

19. Кой е патронът на село Нейково? (Из миналото на родния край). – *Факел (Каварна)*, № 5, 6 февр. 1990; № 6, 14 февр. 1990.

20. Едно благородно и патриотично дело. – *Добрудж. глас (Генерал Тошево)*, № 3, 27 юли 1990; № 4, 3 авг. 1990; № 5, 10 авг. 1990.

За преименуването през 1906 г. на 22-те селища в Спасовска (Сюлейманлъшка) община, станало по инициатива на кмета Симеон А. Николов (1866–1918). Тълкуване на старите и новите имена на: Бежаново, Било, Василево, Великово, Вичово, Горица, Калина, Крушово (1959 слято със Сираково), Люляково, Малина, Орлово (1958 заличено), Писарово, Предел (1958 заличено), Преселенци, Рогозина, Симеоново (от 1947 Александър Стамболийски), Сираково, Спасово, Средина, Сърнино, Цар Борис (от 1947 Септемврийци), Чернооково.

21. Кой е патронът на Владимирово? – *Добрудж. трибуна (Толбухин)*, № 62, 10 авг. 1990.

22. Кой е патронът на село Зограф? (История). – *Добрудж. глас (Ген. Тошево)*, № 31, 8 авг. 1991.

23. Село с име на полк. (Страници от историята на Добруджа). – *Добрудж. трибуна (Добрич)*, № 82, 14 авг. 1991.

За село Ловчанци, Добричко.

24. Кой е патронът на с. Александрия? (Нещо повече за Царя Освободител). – *Добрудж. трибуна (Добрич)*, № 44, 2 март 1992.

25. Обидно ли е името на с. Рогачево. – *Добрудж. трибуна (Добрич)*, № 137, 22 юни 1992.

26. Името Травник. – *Добрудж. трибуна (Добрич)*, № 10, 14 ян. 1993.

За името на село Травник, Добричко.

27. Патронът на с. Гурково. (Роден край). – *Добрудж. трибуна (Добрич)*, № 35, 12 февр. 1993.

28. За името на големия добруджански род Сърбови. – В: Песента на равнината – 2. Антология. Генерал Тошево, 2011, с. 74–80.

БЕЛЕЖКИ

- ¹ **Заимов, Йордан.** Български именник. С., БАН, 1988. 312 с.; 2. фототипно изд. С., БАН, 1994, 312 с.; 3. изд. С., Анимар, 2004. 448 с.
- ² **Иванова, Недялка, Пенка Радева.** От „А” до „Я”. Имената на българите. С., Нар. младеж, 1986, 251 с.; Имената на българите. 2. прераб. и доп. изд. В. Търново, Абагар, 2005, 248 с.
- ³ **Иванов, Веселин.** Г. Топалов, Речник на селищните наименования в Добричка област. [Рецензия]. – *Изв. на Нар. музей – Варна*, № 43 (58), 2007, с. 279–287.
- ⁴ За съставянето е използвана и книгата: **Михайлова, Величка.** Георги Топалов. Био-библиография. Добрич, Унив. науч. библ. – Добрич, 1997, 89 с.

Пело Михайлов и юбилярят Георги Топалов при първата им среща на 2 август 2010 г. в Добрич.